

Međunarodnopravno određenje konfederacija i federacija

International legal determination of the confederations and the federation

Sažetak:

Konfederacije i federacije predstavljaju složeno uređene države. Između njih postoje određene sličnosti, ali i velike razlike. Od toga da li država predstavlja federaciju ili konfederaciju ovisi njen status u međunarodnoj zajednici. U radu je izvršena pravna determinacija federalno i konfederalno uređenih država, kao i njihova međusobna komparacija. Takođe izvršena je i analiza povijesnih konfederacija i federacija, kao i posebna komparacija Bosne i Hercegovine sa Belgijom imajuću u vidu sličnosti ove dvije specifične federalno uređene države. Federacija u odnosu na konfederaciju pokazala se kao daleko vitalniji i čvršći državni oblik, te su danas, najveće i najmnogoljudnije države svijeta organizirane kao federacije (npr. SAD, Kanada, Ruska federacija, Indija, Brazil, Nigerija). Konfederacija u praksi predstavlja labavu tvorevinu i ona je dio povijesti. Cilj rada jeste da se ustanovi jasna razlika između federacija i konfederacija odnosno da se pruži njihovo međunarodnopravno određenje.

Ključne riječi:

država, federacija, konfederacija, međunarodnopravni subjektivitet

Abstract:

Confederations and federations are complex states. There are certain similarities between them, but also great differences. Whether a state represents a federation or a confederation depends on its status in the international community. This paper deals with the legal determination of federally and confederately regulated states, as well as their mutual comparison. An analysis was also made of the historical confederations and federations, as well as the comparison of Bosnia and Herzegovina with Belgium, bearing in mind the similarity of these two specific federally regulated states. The Federation has proved to be a far more vital and solid state form in relation to the Confederation, and today, the largest and most populous countries in the world are organized as federations (eg USA, Canada, Russian Federation, India, Brazil, Nigeria). In practice, the Confederacy is a false creation, and it is part of history. The aim of the paper is to establish a clear distinction between federations and confederations, or to provide them with an international legal definition.

Keywords:

state, confederation, international subjectivity, international community

1. UVOD

U pogledu utvrđivanja međunarodnopravnog subjektiviteta država bitno je razlikovanje konfederacija od federacija, odnosno potrebno je pravno determinirati konfederacije i federacije kao složene države. U pogledu nekih država kao što je Bosna i Hercegovina postojala su različita mišljenja od toga da je ona konfederacija, pa do toga da je federalno uređena država. Da bi se utvrdilo da li je određena država konfederalno ili federalno uređena potrebno je uzeti u obzir sve njene odlike koje su za nju karakteristične kao državu. Konfederacije su rijetke i nestabilne države. Načelno pravo na samoopredjeljenje ne mora biti direktno vezano s opsegom ovlaštenja za donošenje odluka, koje se donose na nižem odnosno višem nivou. Neka država može biti visoko centralizirana i u praksi mnoge odluke prenijeti na niže teritorijalne jedinice, ali bez njihovog prava samoopredjeljenja i obrnuto, konfederacija može mnoge funkcije prenijeti na savez, a da članice ipak zadržavaju načelnu mogućnost istupanja. U komparacijama s povijesnim situacijama, problem usložnjava i to, što suvremene države imaju u svakom slučaju mnogo intenzivniju legislativnu aktivnost i brojniju administraciju nego što su to u povijesti države imale.

Federacija je, po mišljenju mnogih konstitucionalista i pravnih teoretičara, važniji oblik državne zajednice u odnosu na konfederaciju, pa otuda oni smatraju, da federacija ima dvostruki karakter, ona je, u isto vreme, država i zajednica, čiji sastavni djelovi učestvuju u formiranju državne volje. Veza je ovde mnogo čvršća između djelova, nego u konfederaciji, jer tu nema više posebnih, suverenih država. Suverenost pripada isključivo zajednici, koja predstavlja novu državu iznad njenih sastavnih djelova. U federaciji, pojedinci nisu vezani za zajednicu preko njenih djelova, nego su joj oni neposredno potčinjeni, u svemu onome što spada u nadležnost federacije. Tu postoji samo jedna "narodnost" – federalna, jer su građani podanici federacije, a ne njenih sastavnih djelova, država članica, provincija ili oblasti.

Međunarodnopravno posmatrano, da li će se država smatrati konfederacijom ili federacijom ovisi prvenstveno od raspodjele nadležnosti između nje i članica, te u ovom kontekstu mogu postojati federacije, konfederacije, konfederalno-federalni savezi, asimetrične federacije ili konfederacije (Kuzmanović, 2004). Tako neki autori Bosnu i Hercegovinu nazivaju asimetričnom federacijom, dok se većina slaže da je u pitanju složena država, odnosno oblik federativno uređene države. U pogledu utvrđivanja međunarodnopravnog subjektiviteta država bitno je razlikovanje konfederacija od federacija, odnosno potrebno je pravno determinirati konfederacije i federacije kao složene države. Da bi se utvrdilo da li je određena država konfederalno ili federalno uređena potrebno je

uzeti u obzir sve njene odlike koje su za nju karakteristične kao državu.

2. PODJELA DRŽAVA OD ZNAČAJA ZA MEĐUNARODNO PRAVO

Države se mogu podijeliti prema različitim kriterijumima, a sa stanovništa međunarodnog prava osnovna je podjela koja polazi od kriterijuma koji određuje položaj države u međunarodnoj zajednici. Polazeći od toga za međunarodno pravo od značaja je podjela država na jedinstvene države i saveze država. Jedinstvena država postoji kada je najviša vlast koncentrirana na jednom mjestu. Jedinstvene države mogu se podijeliti na unitarne i složene države. Složene jedinstvene države dijele se na regionalne i federativne države. Složene države su takve države koje u sebi sadrže više članica sa različitim ovlastima na određenim teritorijama u okviru iste države. U složenoj državi postoji savezna država koja djeluje na čitavoj teritoriji, te najmanje dvije članice države koje djeluju na dijelovima teritorije savezne države (Visković, 1995). Savezi država nemaju jedinstvene vlasti nego je ona podijeljena, te se radi o savezu dvije ili više jedinstvenih država. Savezi država se mogu podijeliti na konfederaciju, personalnu i realnu uniju. Za međunarodno pravo od značaja je činjenica ko je subjekt međunarodnog prava – država kao cjelina ili njene članice ukoliko ih ima.

Prve države su bile centralistički i unitarno uređene, sa jednim, jedinstvenim centrom državnog i političkog rukovođenja i odlučivanja. Takve unitarne i centralističke države bile su bliže i samom pojmu države kao jedinstvene i pravno uobličene i uređene zajednice jer su donijele sa sobom neophodno jedinstvo, efikasnost, racionalnost, relativnu jednostavnost organizacije vlasti i dr. Tek krajem 18. stoljeća pojavljuje se i federalno uređena država koja je odgovarala potrebi osuvremenjivanja i demokratizovanja vlasti kao i idejnim i političkim tendencijama i doktrinama koje su obilježile revolucionarno doba u tadašnjoj Europi i Americi (Jovičić, 1966).

Oblik državnog uređenja je način na koji je organiziran odnos centralnih i necentralnih organa državne vlasti. On se određuje utvrđivanjem načina na koji je organizirana državna teritorija, tako što se utvrđuje da li postoji jedna ili više organizacija sa elementima državne vlasti unutar jedne državne organizacije. Upravo prema tom kriterijumu države se dijele na unitarne i složene države. Unitarna država ima samo jednu državnu organizaciju i u njoj su samo izraženi centralni organi vlasti, dok u složenoj državi postoje dvije ili više državnih organizacija i postoji izražena uloga necentralnog organa vlasti. U širem smislu svaka država je složena s obzirom na organizaciju elementa državne vlasti. Centralni organi vrše vlast

na cijeloj teritoriji države, dok necentralni vrše na jednom dijelu teritorije države. Postoje slučajevi kada je država unitarna, odnosno uređena centralistički, ali da i pored toga ima razvijene oblike decentralizacije i autonomije, kao što je slučaj u skandinavskim državama (Simić, 2010). Suvremenu državu karakterizira centralizacija iz razloga što takav sistem osigurava brzinu i efikasnost u donošenju odluka dok su necentralni organi dužni da postupaju po tim odlukama

3. PRAVNO DETERMINIRANJE KONFEDERACIJA

Konfederacija je zajednica neovisnih država, koja nastaje zaključenjem međunarodnog ugovora kojim se predviđaju ciljevi te zajednice i načini za ostvarenje tih ciljeva koji su u zajedničkom interesu država u zajednici. Konfederacija je savez samostalnih država, koje imaju državne funkcije, te obično nije trajnog karaktera i predstavlja prelazni oblik državne zajednice, bilo da dolazi do nastanka federacije ili prestanka postojanja zajednice između država. Države članice konfederacije su samostalni međunarodno-pravni subjekti i one zadržavaju svoju suverenost. Iz suverne vlasti država članica konfederacije izvodi se konfederalna vlast. Države članice izvan ciljeva koji su postavljeni ugovorom imaju puni suverenitet kako u vanjskim tako i unutarnjim poslovima i da bi se dio suvereniteta prenio mora postojati izričit pristanak svih država članica konfederacije. Konfederacija nema svoje jedinstvene teritorije niti jedinstvenog državljanstva.

Konfederacija je labav savez država u kojem države članice imaju pravo na samoodređenje, što mogu ostvariti bez pristanka drugih država članica. Konfederacija je zajednica samostalnih i suverenih država koje samostalno nastupaju u vanjskoj politici i zadržavaju svoj međunarodnopravni subjektivitet (Dimitrijević, 2011). Konfederacija nema svojih zakonodavnih, sudskih i upravnih organa, ali privid državnosti daje joj jedno stalno zajedničko tijelo koje predstavlja vezu između država. Obično taj organ je konfederativna skupština, u čiji sastav ulaze delegati država članica. Konfederativna skupština nije nikakav državni organ i više ima sličnosti međunarodnoj konferenciji. Odluke na konfederalnoj skupštini po pravilu se donose jednoglasno, ali da bi bile obvezne po državu članicu, tek pošto se usvoje i u državama članicama na način propisan njihovim unutarnjim pravnim propisima. Postupak usvajanja odluke konfederativne skupštine u unutarnji propis države članice naziva se inartikulacija. Konfederacija nema izvršnih organa i građani nemaju neposrednog kontakta sa organima konfederacije već samo države članice i njihovi organi (Avramov i Kreća, 1986). Konfederacija po pravilu ima zajedničke poslove samo u onim oblastima koje su

utvrđene ugovorom kojim je osnovana konfederacija, tako da je u nadležnosti konfederacije ona oblast zbog koje je konfederacija i osnovana. Obično svaka država članica konfederacije ima zasebnu vojsku, financije i državljanstvo. Nekada u nadležnosti konfederacije može biti veći broj poslova, ali u svakom slučaju veće su nadležnosti država članica. Dražave članice mogu da imaju potpuno različito društveno - ekonomsko uređenje.

Međunarodni ugovor na kome se temelji i kojim se osniva konfederacija može se mijenjati samo suglasnošću svih država članica. Svaka država u sastavu konfederacije može u svako doba da istupi iz te zajednice, po sopstvenoj odluci. U međunarodnim odnosima države članice nastupaju samostalno i mogu voditi potpuno odvojenu vanjsku politiku i zauzimati potpuno suprotne stavove u svom istupanju u međunarodnoj zajednici.

Konfederacija kao složena država, odnosno savez država sastoji se od dijelova koji imaju sva obilježja država i sopstvenu državnu organizaciju. Odnos između članica konfederacije koji je zasnovan na ugovoru je labav, u kome pored postojanja jednog ili više zajedničkih organa, članice ne moraju prihvatiti njihove odluke i imaju punu slobodu. Na osnovu ovih karakteristika konfederacija je slična međunarodnim savezima i organizacijama, ali ipak postoje razlike. Međunarodni savezi i organizacije imaju međunarodni karakter i u njihovo članstvo ulazi više država, ali nemaju sopstvenu državnu organizaciju. Konfederacija više je državna organizacija prošlosti i predstavlja prelazni oblik državnog uređenja. One nisu dugo trajale bilo iz razloga odnosa samih članica, bilo zbog njihovih odnosa sa državama van konfederacije. Češći je slučaj da danas postoje federacije sa elementima konfederalnog državnog uređenja.¹ Konfederacije pored zajedničkih karakteristika, između sebe se dosta i razlikuju, jer svaki oblik nastajao je pod utjecajem različityh faktora, te povijesnih i društvenih okolnosti.

4. PRAVNO DETERMINIRANJE FEDERACIJA

Federacija je država uređena ustavom kao vrhovnim pravnim aktom, u kojoj postoji neposredan odnos federalne vlasti i građana i koja je podijeljena na federalne jedinice. Federacija se osniva ustavom koji je unutarnji pravni akt, a ne međunarodnim ugovorom kao međunarodnim aktom kao što je slučaj kod konfederacije. Federacija je sastavljena od federalnih jedinica koje se obično nazivaju državama, republikama, provincijama, zemljama, pokrajinama itd. One predstavljaju određene kvazi države, ali nemaju status prave države. Nadležnost u ovom obliku države je po-

¹ Takvom se smatrala bivša SFRJ nakon Ustava iz 1974. godine.

dijeljena između federacije i federalnih jedinica što se utvrđuje ustavom (Andrassy, Bakotić, Seršić i Vukas, 2010). Federacija predstavlja subjekt međunarodnog prava i posebna je država koja nastupa u ime svih federalnih jedinica u njenom sastavu u međunarodnim odnosima. Ona je prosta država na vanjskom planu jer nastupa kao jedinstvena država, dok na unutarnjem planu je složena država, koja se sastoji iz više političko - teritorijalnih jedinica. Federalne jedinice imaju veliki stupanj autonomije, ali izvorni suverenitet pripada federaciji i federalne jedinice nemaju pravo na samoodređenje (Mihajlović, 2010). Ustavom SFRJ iz 1974. godine pravo na samoodređenje dato je "narodima" koji svoj politički život ostvaruju u republikama. Pravo na samoodređenje tim ustavom nije dato "narodnostima" (što je bio naziv za nacionalne manjine). To je bitno naglasiti posebno zbog statusa Albanaca na Kosovu, koji su bili "narodnost" i koji su odmah nakon Titove smrti pobunom tražili republiku (radi ostvarivanja prava na otcjepljenje). Ovakvo tumačenje ustava bilo je zastupljeno u svim republikama osim Srbije. U političkoj javnosti u Srbiji, zbog prava naroda na samoodređenje, smatralo se da se Ustavom SFRJ iz 1974. godine zapravo formirala konfederacija. Takođe, smatralo se da je pravo na samoodređenje naroda konzumirano udruživanjem naroda u federalnu Jugoslaviju. Ustavne klauzule Ustava SFRJ iz 1974. godine koje se odnose na pravo "naroda" na samoodređenje, odnosno republika na otcjepljenje bile su ključne za priznavanje Slovenije i Hrvatske od strane Zapada 1991. i 1992. godine.² Narodi, kada konzumiraju svoje pravo na samoopredjeljenje, odnosno pravo na otcjepljenje (a to se može smatrati suverenim pravima koja se spominju u Uvodu Ustava iz 1974. godine), to trebaju ostvarivati u okvirima svojih republika, a ne u etničkim granicama naroda.³ Važna posljedica tumačenja ove ustavne odredbe je u tome što načelo međunarodnog prava uti possidetis nije bilo jedino relevantno za odgovor na najvažnije pitanje spora o raspadu SFRJ, a to je gdje su granice novonastalih suverenih i neovisnih država (odnosno koje će se načelo primijeniti, etničko ili neko drugo), već je na to upućivala i ta ustavna odredba. Pojam

² Uvodni dio, Osnovna načela Ustava SFRJ iz 1974: "Narodi Jugoslavije, polazeći od prava svakog naroda na samoopredjeljenje, uključujući i pravo na otcjepljenje, na osnovu svoje slobodno izražene volje u zajedničkoj borbi svih naroda i narodnosti u narodnooslobodilačkom ratu i socijalističkoj revoluciji...". Član 3. : „ Socijalistička republika je država zasnovana na suverenosti naroda i na vlasti i samoupravljanju radničke klase i svih radnih ljudi, i socijalistička samoupravna demokratska zajednica radnih ljudi i građana i ravnopravnih naroda i narodnosti“. Član 5. i.: „ Teritorija republike ne može se menjati bez pristanka republike, a teritorija autonomne pokrajine – ni bez pristanka autonomne pokrajine”.

³ Osnovna načela, Glava I Ustava SFRJ iz 1974.: "Radni ljudi i narodi i narodnosti ostvaruju svoja suverena prava u socijalističkim republikama...".

naroda (koji ima pravo na samoodređenje i konzumira to svoje suvereno pravo) shvaća se pretežno u teritorijalnom smislu, ne u etničkom (Degan, 2011). Pravo naroda na samoodređenje priznavali su i ustavi bivšeg SSSR-a, tako da su federalne jedinice Bjelorusija i Ukrajina bile članice Ujedinjenih naroda (prije svega zbog povijesnih razloga). Narodima se priznaje pravo na samoodređenje do otcjepljenja, ali ne nacionalnim manjinama, postavlja se pitanje tko je narod, a tko nacionalna manjina. U znanosti se često javlja stav (nije izravno pravilo međunarodnog prava, ali se može uzeti kao pomoćni izvor, tumačenje pravila) da su narodi oni koji nemaju drugu, matičnu domovinu, a nacionalne manjine drugu domovinu imaju. Tako bi npr. narodi bili Srbi u Srbiji (tamo im je Srbija domovina, narod nisu izvan Srbije, tamo su manjina jer imaju domovinu Srbiju), Hrvati u Hrvatskoj ili Švedani u Švedskoj, a nacionalne manjine bili bi Albanci na Kosovu (imaju domovinu Albaniju, pa nemaju pravo na još jednu neovisnu državu – Kosovo) i dr. Zanimljiva je primjena ovog pravila na Hrvate i Srbe u Bosni i Hercegovini, jer imaju domovinu Hrvatsku i Srbiju, pa iako se nazivaju konstitutivnim narodima, po ovom gledištu nemaju prava na neovisne države, odnosno pravo otcjepljenja od Bosne i Hercegovine (posljedica je širenje matičnih država na "Velike Srbije" ili "Velike Hrvatske", jer bi u kasnijoj fazi korištenje tog prava izgledno dovelo do priključenja teritorije Bosne i Hercegovine Hrvatskoj i Srbiji). Narodi koji još i danas nemaju svoju državu, a imaju pravo na samoodređenje, odnosno pravo na neovisnu državu su npr. Kurdi, Palestinci, Katalonci i dr. Poseban je slučaj Rusije gdje se ovo pravo priznaje ili odriče narodima s obzirom da li se radi o interesu Rusa ili ne. Može se zaključiti postojanje nedorečenosti međunarodnog prava i nedosljednosti država u priznanju prava na samoodređenje do otcjepljenja (Perišić, 2013).

U federaciji postoji dvojstvo u kome se uvažava samostalnost federalnih jedinica, ali i federacije. Obično je zakonodavna vlast dvodomnog tipa, gdje su u jednom domu ravnopravno zastupljeni predstavnici federalnih jedinica, a u drugom domu se nalaze predstavnici federacije kao cjeline odnosno svih njenih građana. Pored zakonodavne vlasti učešće federalnih jedinica se osigurava i u izvršnoj vlasti, na bazi pariteta, koliko je to moguće.

Određivanje nadležnosti federacije i federalnih jedinica uređuje se pretpostavkom nadležnosti u korist federacije. Podjela nadležnosti predstavlja jednu vrstu sporazuma i kompromisa između federacije i federalnih jedinica. Federacija omogućava razvoj specifičnih članica federacije, a sa druge strane treba da osigura jedinstvo i cjelovitost države. Federacijom se obično rješavaju nacionalna pitanja u državi, ali i druga pitanja koja se posebno odnose na tradiciju i prošlost. U procesu stvaranja i izgradnje federacija postoje mnoge razlike u različitim državama, tako da su u

nekim državama federaciji data manja ili veća prava, a u drugim federacijama ima i izvjesnih konfederalnih elemenata. Svaka federacija ima svoje specifičnosti u nastanku, razvoju i razlozima nastanka. Osnova svake federacije jeste da je to državna tvorevina u kojoj dijelovi državne teritorije imaju određene elemente državnosti, ali je takva veza između svih dijelova u državi da čine zajedničku državnu organizaciju koja ima sva svojstva države, tako da to nije savez država nego je to savezna država (Simić, 2010). Federacija je oblik jedinstvene države sa najvećim stupnjom decentralizacije, koji ne ugrožava jedinstvo državne vlasti. Ona ima jedinstvenu teritoriju, stanovništvo i državnu vlast, sa odlučujućom centralnom saveznom vlasti, a ne njenih federalnih jedinica.

Federacija predstavlja državni okvir u kojem je moguće pomiriti naizgled proturječne težnje ka zajedništvu konstitutivnih entiteta sa jedne strane i njihovoj autonomiji sa druge strane. Federalne jedinice ostvaruju svoju autonomiju u federaciji tako što se federalnim ustavom utvrđuju posebne nadležnosti, kao i zakonodavni, izvršni i sudbeni organi na nivou federalnih jedinica. Federalne jedinice nisu države, jer njihova vlast nije suverena nego je to vlast federacije koja je izvedena iz ustava, a ne iz vlasti federalnih jedinica (Marković, 2003). Federalna vlast samostalno donosi odluke i nije potrebno njihovo priznanje unutarnjim pravnim aktima federalnih jedinica. Nadležnost federalne vlasti je prva i prava nadležnost, dok nadležnost federalnih jedinica je izvedena i druga nadležnost. Postoje teoretičari koji smatraju da je u suštini federacija isto što i unitarna država, samo sa većom decentralizacijom i samoupravom.

U federaciji postoji državljanstvo federacije i federalnih jedinica, te postoji zakonodavna, izvršna i sudbena vlast na federalnom nivou i nivou federalnih jedinica, te je sve dvostruko, ali i pored toga savezna vlast predstavlja neospornog nosioca suverene vlasti (Jovičić, 1996).

U federaciji postoji zabrana nulifikacije, odnosno prava federalnih jedinica da stavljaju zabranu na odluke federacije. Takođe postoji i zabrana secesije, odnosno otcjepljenja federalnih jedinica od federacije. Ovakve mjere se uvode iz razloga da bi se jedinstvo države zaštitilo od podjele između federalnih jedinica i samovoljnog rasparčavanja postupcima bilo koje federalne jedinice (Mitrović, 2008). Federacija i federalne jedinice imaju sopstvene prihode, kako bi mogli obavljati funkcije koje su u njihovoj nadležnosti. Ukoliko svi nivoi vlasti nemaju svoja sredstva, onda nema mogućnosti da se ta vlast vrši na različitim nivoima i takva federacija ne može opstati (Jovičić, 1973). Federalna vlast vodi vanjsku politiku, dok određene ovlasti iz oblasti vanjske politike mogu se dati federalnim jedinicama, ali to mora biti izričito određeno ustavom. Postoji mogućnost da federacija bude nadležna za zaključenje međunarodnih ugovora koji da bi se

sproveli moraju da budu prihvaćeni od strane federalne jedinice na osnovu unutarnjih pravnih propisa. U ovom slučaju pojavljuje se kontraindikacija, odnosno da subjekt koji je zaključio međunarodni ugovor nije u mogućnosti da ga sprovede. Federacija je takodje u takvim slučajevima odgovorna za neizvršenje međunarodnog ugovora iako ne postoji kod nje krivica u tom pogledu, već je do toga došlo ustavnom nemogućnošću da prinudi federalnu jedinicu da međunarodni ugovor izvrši. U takve međunarodne ugovore unosi se federalna klauzula kojom se obvezuje federalna vlast da je obvezna da obavijesti federalne jedinice o zaključenom ugovoru u cilju poduzimanja daljih mjera za njegovo sprovođenje. I pored ovakvih mogućnosti federalne jedinice nisu subjekti međunarodnog prava i kada im se daju određene ovlasti u vođenju vanjske politike, subjekt međunarodnog prava isključivo je federacija kao posebna, jedinstvena država koja poduzimanjem određenih postupaka u međunarodnim odnosima snosi isključivu odgovornost.

Međunarodni subjektivitet federacije ogleda se u njenom priznanju od trećih država, kroz aktivno i pasivno pravo poslanstva, članstvo u međunarodnim organizacijama, kao i odgovornosti federacije za akte federalnih jedinica u vanjskoj politici. Federacija ne može izbjeći odgovornost pravdajući se ustavnim ograničenjima, kao i prigovorom da nije u mogućnosti da kontroliše rad federalnih jedinica i njenom sastavu. U slučaju prenosa dijela ovlasti iz oblasti vanjskih poslova na federalne jedinice, federalne jedinice ne pojavljuju se kao zasebni subjekti, već kao organi federacije, jer samo federacija ima svojstvo međunarodnopravnog subjekta. Kada se dio ovlasti iz oblasti vanjske politike povjeri federalnim jedinicama, obično su to poslovi koji nemaju politički i širi značaj uopće i odnose se na lokalne interese. Federacija odlučuje o važnijim pitanjima u vanjskoj politici, kao što su pitanja objave rata, zaključenje mira, stupanje u saveze sa drugim državama itd. Obično za poduzimanje određenih mjera u vanjskim poslovima potrebna je suglasnost federalne vlasti i prilikom poduzimanja tih poslova ne smiju biti povređeni interesi federacije, odnosno povređen federalni ustav (Avramov i Kreća, 1986).

Praksa je da federalne jedinice imaju sve veće učešće u međunarodnim odnosima, te se mogu ovlastiti da osnivaju svoja predstavništva u drugim državama i zaključuju međunarodne ugovore, ali i pored toga federacija kao država ostaje jedinstven subjekt međunarodnog prava i iz nje proizilazi međunarodnopravni status federalne jedinice. Da li će federalne jedinice imati određene ovlasti u vanjskoj politici ovisi od ustava federacije, kao i od spremnosti drugih država da stupe u međunarodne odnose sa federalnim jedinicama. U praksi većina država koje imaju federalno uređenje ne daje bilo kakve ovlasti u vanjskoj politici

federalnim jedinicama.

Jedan dio teoretičara daje objašnjenje da federalne jedinice nisu države, odnosno subjekti međunarodnog prava jer nemaju suverenost, koja je bitan element za postojanje države, te da se nalaze pod federalnom vlašću koja je suverena. Postoje teoretičari koji smatraju da su federalne jedinice na osnovu sporazuma ušle u federaciju i da one imaju i dalje suverenost, odnosno da su subjekti međunarodnog prava, koji se mogu otcjepiti od federacije. Postoji i stav da je izvršena podjela suverenosti između federalnih jedinica i federacije, te da su federalne jedinice prenijele dio suverenosti na federaciju, te u tom slučaju su i federacija i federalne jedinice subjekti međunarodnog prava. Postoje i slučajevi kada federacija, federalnim jedinicama izričito daje pravo na otcjepljenje, ali i pored te okolnosti one nisu subjekti međunarodnog prava.

Konstitualizacija prava na secesiju federalnih jedinica, nije suglasna sa prirodom i ciljevima federalne države i više je karakteristična za konfederaciju. Zbog toga je vladajuće mišljenje u znanosti da je ovo pravo nespojivo sa istinskim federalnim uređenjem. Međutim i pored toga postoje federacije kao što je Etiopija koja je ustavom iz 1994. godine uredila da etiopski narodi imaju pravo na samoodređenje koje podrazumijeva i secesiju. Međutim i pristalice i protivnici konstitualizacije prava na otcjepljenje u federativnoj državi smatraju da se time želi postići isti cilj, a to je očuvanje teritorijalne cjelovitosti. Jedni smatraju da je bolje rješenje izričito zabraniti i negirati to pravo federalnim jedinicama, dok drugi smatraju da je ga bolje pravno regulirati, po komplikovanom postupku, koji će secesioniste spriječiti od ostvarenja tog prava u praksi (Stanković, 2008).

Pretpostavka nastanka federalne države jeste postojanje neovisnih, političkih organizovanih jedinica, bilo da su to države ili druge teritorijalne organizacije. One se udružuju u jednu državu u cilju rješavanja problema koje ne mogu samostalno da riješe ili ne mogu uspješno da ih riješe. Državno-politička struktura svake članice predstavlja sredstvo za realizaciju interesa od lokalnog značaja prije nego što dospiju na savezni nivo. Centralna vlast preko ovako izgrađenog sistema može da homogenizuje politički prostor, a da ne bude to shvaćeno kao nasilno stjecanje vlasti (Đinđić, 1988).

Dešava se da države koje se zvanično nazivaju konfederacijom su federacije, a one koje nose u zvaničnom nazivu federacija nisu federacije. Postoje brojni prelazni oblici i često se dešavalo da konfederacije vremenom prerastu u federacije i obrnuto. Postoje slučajevi gdje su unitarne države uslijed sve veće decentralizacije postale federacije. Tako uslijed unutarnjih promjena od unitarnih država postale su federativne države Argentina, Meksiko i Brazil, ali

postoje i slučajevi kada je više samostalnih država bilo direktno ili vremenom, postalo jedna federalna država.

Treba napomenuti da u europskim integracijama federalizam ima veliku ulogu i europski model federalizma je specifičan u odnosu na druge oblike. On se zasniva na jedinstvu i različitostima, kao i multilateralnoj politici, koja polazi od dijaloga i suradnje, te predstavlja odgovor unilateralnoj politici koja počiva na ekonomskoj i vojnoj sili i samom procesu globalizacije (Bataljević, 2010).

Federacija omogućava da se izraze nacionalne posebnosti, a posebno u državama koje su nastale ujedinjenjem samostalnih država u federaciju. Takođe za nastanak federacije značajni su ekonomski faktori, u kojem slučaju radi privrednog napretka dolazi do ujedinjena samostalnih država u federaciju. Međutim, rijetki su slučajevi gdje je jedan činilac doveo do nastanka federacije, dok je češća situacija da jedan činilac bude glavni dok ostali budu sekundarni u njenom nastanku.

5. PРАВNA КОМПАРАЦИЈА КОНФЕДЕРАЦИЈА И ФЕДЕРАЦИЈА

Određenje da li je određena država federativna ili konfederativna otežavaju njihovi različiti oblici i ustavne neodređenosti, te dolazi do miješanja pojedinih elementa koji su svojstveni konfederativnim državama sa elementima karakterističnim za federativne države. Osnovno je da federacija u odnosu na konfederaciju predstavlja čvršći oblik veze između država. Međutim razlikovanje konfederativnih i federativnih država može se utvrditi na osnovu pravnog temelja zajednice, pravnog odnosa tijela zajednice prema građanima i statusa udruženih država u međunarodnom pravu (Dimitrijević, 2011). Pravni temelj zajednice kod konfederacije predstavlja međunarodni ugovor koji se mijenja samo suglasnošću svih članica. Kod federacije to je ustav federacije koji se mijenja većinskim odlučivanjem na nivou federacije, ali može da bude potrebna i ratifikacija svih ili određenog broja članica federacije.⁴ U konfederaciji nema pravnog odnosa između organa konfederacije i državljana članica konfederacije. Da bi odluke konfederacije bile obvezujuće za građane moraju se usvojiti u državama članicama. U federaciji njeni organi mogu da neposredno izvršavaju donesene odluke jer sastavni dijelovi federacije su i države članice i njeni građani.

⁴ Ustav SFRJ iz 1974. godine zahtijevao je suglasnost svih republika i autonomnih pokrajina za svaku svoju izmjenu. Odlučivanje na temelju suglasnosti država članica karakteristika je konfederacije, ali ga nalazimo i u federacijama. Najvažnije je da su konstitutivni dijelovi koji čine konfederaciju, isključivo države članice, dok su to u federaciji i države i građani. Pravo na odcjepljenje država članica karakteristika je konfederacija, ali ga jamče i ustavi nekih federacija, kao što je bio Ustav SSSR iz 1977. i Ustav SFRJ iz 1974. godine

Konfederacija nema međunarodnopravni subjektivitet nego članice federacije, dok federacija predstavlja subjekta međunarodnog prava i u međunarodnoj zajednici nastupa kao jedinstvena država. Konfederacija nastaje pravnim putem za razliku od federacije koja nastaje faktičkim putem. Međutim ako konfederacija nastaje na osnovu ustavotvornog akta, smatra se da se formira konfederacija sa jačom vezom između država članica. Konfederativna vlast ni u ovom slučaju ne može neposredno da zapovjeda stanovništvu, nego eventualno samo državama članicama, dok države članice mogu da zapovjedaju svojim građanima. Ukoliko konfederacija nastaje samo na osnovu ugovora, onda se ona obično naziva savezom neovisnih država, kao što je bila po raspadu SSSR, Zajednica neovisnih država. Konfederacija nije nikakva država nad državama koje su u njenom sastavu, već je više jedan oblik međunarodno priznatog društva nastao udruživanjem država. Svaka država ima pravo nulifikacije i secesije, a uslovi i načini prestanka članstva u konfederaciji po pravilu se određuju osnivačkim aktom konfederacije (Mitrović, 2008). Članice federacije su nosioci subjektiviteta dok konfederacija posjeduje subjektivitet samo u onom obliku, odnosno obimu koji je određen sporazumom država članica.

6. POVIJESNE I SUVREMENE KONFEDERACIJE I FEDERACIJE

U cilju pojmovnog određenja Bosne i Hercegovine kao oblika federalne države, a u svjetlu potvrde hipoteze rada, potrebno je komparirati povijesne i suvremene konfederacije i federacije, pa tek na osnovu toga induktivnim pristupom doći do spoznaje o Bosni i Hercegovini kao složenoj državi, sa primjerima i elementima koji su postojali u povijesti. Ako uzmemo u obzir da svaka konfederacija i federacija pored općih ima i neke specifične, zasebne odlike, tako na primjeru Bosne i Hercegovine uočavamo da je ona specifična država koja se može odrediti kao složena država federalnog uređenja.

Prva konfederacija javlja se na prostoru stare Grčke, Ahajski savez kao konfederacija grčkih gradova država, postojao je u 5. i 4. stoljeću p.n.e. na prostoru sjeverne obale Peloponeza. Kao i današnje konfederacije i Ahajski savez je imao postavljene ciljeve koji su se imali ostvariti udruživanjem. Zajednički cilj je bila obrana od napada pirata, kao i zajedničko obožavanje boga Zeusa u hramu u gradu Egijumu. Ahajski savez suprostavio se i makedonskom osvajanju, tako da mu je prvenstveno zajednički cilj bio obrana od zajedničkih neprijatelja, dok su članice zadržale svoju suverenost. Ahajski savez prestao je da postoji oko 288. godine p.n.e., da bi ponovo bio obnovljen 28. godine p.n.e., ali je dobio novi oblik koji je više nalikovao federaciji. Članice Ahajskog saveza zadržale su unutarnju suverenost dok je u nadležnosti saveza bila

vanjska politika i obrana.

Švicarska konfederacija (*Confederation Helvetique*) svakako je jedan od najstarijih primjera istinske konfederacije u povijesti i najjasniji uzor njenog organiziranja.⁵ Ona je nastala 1291. godine kada su je oformila tri tzv. prakantona Uri, Schwyz i Unterwalden. Do kraja 14. stoljeća Švicarskoj konfederaciji pristupaju i drugi kantoni. Organizacija te konfederacije predviđena je Federalnim paktom sklopljenim u Bernu 1353. godine, prema kojem kantoni zadržavaju svoju suverenost, prenoseći tek neke poslove od svojih zajedničkih interesa na savez. Prvobitni cilj ove zajednice slično kao i kod drugih konfederacija bio je vojna obrana od napada Habzburgovaca. Vrhovni organ bio je Duem, skupćina konfederacije, koja se sastajala povremeno u različitim mjestima. Izazovi reformacije znatno su oslabili funkcioniranje Švicarske konfederacije, koja je u vremenu Napoleonovih ratova i ukinuta, kada je Napoleon osvojio Švicarsku i stvorio Helvetsku Republiku kao satelitsku državu Francuske. Na Bečkom kongresu 1815. godine, ponovo je uspostavljena Švicarska konfederacija, kada joj je priznata i trajna neutralnost. Nakon građanskog rata 1848. godine donesen je federalni ustav, kada je krenuo njen razvoj u pravcu stvaranja suvremene federacije, uslijed smanjenja autonomije kantona i centralizovanja vlasti (Craford, 2006). Umjesto skupćine (Tagessatzung), s prerogativima konferencijskog predstavništva kantona i tzv. Vodećeg kantona, (koji je imao stalnu upravnu funkciju dok skupćina ne zasjeda) sada je prema tzv. skupćinskom modelu oformljena dvodomna skupćina koju čine Vijeće kantona i Nacionalno vijeće. Savez ima i nadalje mali broj ovlasti (vanjska politika, neki posebni trgovačko-pravni odnosi), ali je i samostalnost kantona ograničena nemogućnošću donošenja i provođenja propisa, izričito suprotnih federativnom ustavu (Degan, 1991). Ustav Švicarske dva puta je verifikovan, 1874. i 1999. godine, čime se potvrdilo da je Švajcarska federacija, mada u svom nazivu ona i dalje nosi naziv konfederacija.

Jedan od prvih primjera konfederacije jeste i američka konfederacija koja je postojala od 1777. do donošenja Ustava iz 1787. godine.⁶

Svaka od država članica tadašnje američke konfederacije imala je vlastiti ustav, koji proklamuje narodnu suverenost i podjelu vlasti, a svih trinaest kolonija na

5 Danas je Švicarska federacija koja se sastoji od 26 kantona, koji su ravnopravni i pored velikih razika koje postoje između njih u pogledu veličine teritorije, broja stanovnika, jezika, nacionalnog sastava, privredne razvijenosti itd.

6 Drugi kontinentalni kongres je 1777. godine donio odluku o obrazovanju konfederacije usvajanjem tzv. Članaka o konfederaciji i vječitoj uniji. Konfederacija je predstavljala veoma labav savez različitih država koje su zadržale svoju suverenost, prenoseći na zajedničke organe ograničene ovlasti. Centralna vlast nije imala ovlasti da reguliše sve razvijeniju trgovinu, da sprječava sukobe između država članica, da reguliše javne dugove i sl. Zajedničko tijelo Konfederacije bio je Kongres u kojem je svaka država, u ovisnosti od svoje veličine, bila zastupljena sa najmanje dva i najviše sedam delegata, s tim što su sve države imale po jedan glas.

savez prenose samo neke ovlasti, koje se nalaze u nadležnosti jednodomnog Kongresa. I financijske i pravne ovlasti bile su u nadležnosti država članica, što smanjuje mogućnost jače egzistencije saveza. Sve je to imalo za posljedicu neučinkovitost takvog saveza, što će pokazati dalji procesi američke državnopravne povijesti.

Njemačka konfederacija koja je postojala u periodu 1815. do 1866. godine, navodi se kao primjer istinske konfederacije. Nastala je na Bečkom kongresu na kome su donesene odluke kojima se sprječava ponovno formiranje njemačkog carstva. Nasuprot tome odlučeno je da se ta teritorija podjeli na više suvernih država za šta su postojali vojni i politički razlozi. Savez je nastao sa ciljem da poveže njemačke teritorije, međutim nadležnosti saveza su bile neznatne i odnosile su uglavnom na pitanja obrane država članica. Međutim svaka država članica je imala sopstvenu vojsku, samo u slučaju rata formirale bi zajedničke vojne jedinice do čega je došlo jednom u toku njenog postojanja, tokom rata sa Danskom oko Schleswig-Holsteina. Ova konfederacija imala je zajednički konfederalni organ koji se sastajao u Frankfurtu i odlučivao je uglavnom o pitanjima obrane. Konfederaciju održavalo je i postojanje carinske unije koja je nastala 1834. godine. Tokom revolucije 1848. godine pokušalo se od ovog saveza stvoriti novo njemačko carstvo što je i bilo uzrok sloma ove konfederacije. Pruska je imala drugačiji plan za ujedinjenje Njemačke, da bi 1866. godine došlo do rata Austrije i Pruske, što će dovesti do kraja saveza, ali i kasnijeg ujedinjenja Njemačke (Claster, 1982). Ova konfederacija trebala je da održi postojanje zajedničke njemačke države za šta su postojali povijesni, politički i privredni razlozi. Svo vrijeme postojanja bio je to labav savez država u kojem su postojale težnje ka stvaranju čvršće zajednice, ali nasuprot tome došlo je do raspada, tako da se može zapaziti da u konfederacijama pored snaga koje vode jedinstvu uvijek postoje okolnosti koje razdiru konfederaciju odnosno stvaraju tendenciju ka njenom nestanku.

Konfederacija Američkih Država nastala je 1861. godine otcjepljenjem od SAD sedam bivših saveznih država, kojima su se naknadno nakon početka američkog građanskog rata pridružile još četiri države.⁷ Cilj ove konfederacije bio je zadržavanje postojećeg uređenja prema kojem je dozvoljeno robovlasništvo, odnosno besplatna radna snaga od koje je ovisila privreda tih država, za razliku od sjevernih država SAD koje su bile za ukidanje robovlasništva. Ova konfederacija prestala je da postoji po završetku američkog građanskog rata 1865. godine i nije priznata ni od jedne države u svijetu. Ova tvorevina bila je

⁷ U suštini uređenje ove konfederacije bilo je preslikano od postojećeg američkog uređenja. Razlike koje su postojale i motiv nastanka ove po nazivu konfederacije bile su ideološke i razlikovanje juga od sjevera SAD.

samo po imenu konfederacija, međutim bila je federacija, odnosno kopija uređenja SAD uz neke veće nadležnosti država članica kojima se izričito priznalo pravo na otcjepljenje (Degan, 2011).

Pored dobrih primjera konfederacija, korisni su suprotni primjeri kako bi se moglo utvrditi bogatstvo oblika konfederalnih država, ali i država uopće. Državna zajednica Srbije i Crne Gore i pored sličnosti sa realnom unijom, imala je prelazni oblik konfederalnog uređenja dok je kratko postojala u periodu od 2003. do 2006. godine. U nadležnosti ove zajednice nalazile su se određene oblasti zbog kojih je ona i formirana, a prije svega vojska u cilju zajedničke obrane. Svaka država članica imala je zasebnu zakonodavnu vlast, izvršnu i sudbenu vlast, kao i svoju valutu. Ustavnom poveljom donijetom 2003. godine dato je pravo državama članicama da mogu ostvariti potpunu samostalnost putem referendum, a najranije 2006. godine, što je Crna Gora i iskoristila, te je ova zajednica prestala da postoji (Dimitrijević, 2007).

Europska unija kao zajednica 27 europskih država ima uređenje slično konfederalnom, dok je neki smatraju i početkom zasnivanja federacije država. Sa druge strane ona je daleko od federacije, a i istinske konfederacije, jer problemi vezani za politički i kulturni identitet trenutno predstavljaju veliku prepreku (Đurković, 2002). Iz navedenih primjera možemo utvrditi da postoje sličnosti između opisanih konfederacija, koje se ogledaju u pogledu međunarodne priznatosti, teritorije i stanovništva, ali i velike razlike, pa možemo reći da je svaka konfederacija unikat sama za sebe, zbog različitosti u pogledu etničkog sastava, kontribucije, integriteta i kontinuiteta.

Federalna država nastala je u suvremenom vremenu, mada se izraz federalizam dugo koristio za bilo koji oblik saveza političkih zajednica. SAD se smatraju prvom suvremenom federacijom i nastale su borbom za neovisnost američkih kolonija od vlasti Velike Britanije. One su u početku predstavljale jednu vrstu konfederacije, labavog vojnog saveza, koji je vremenom prerastao u jaku državu sa federalnim uređenjem. Začeci saveza američkih kolonija datiraju još iz 1753. godine kada je Benjamin Franklin uradio plan prema kojem će se formirati savez svih američkih kolonija koji će biti po jednom vladom. Taj savez je trebao da ima za glavni cilj kolektivnu obranu kolonija, ali i zajedničko obavljanje svih drugih najvažnijih poslova. Velika Britanija sa uvjerenjem da to vodi njihov autonomiji, udaljavanju od Britanske imperije, to nije dozvolila (Franklin, 1901). Uslijed sve većeg nezadovoljstva koje je postojalo u američkim kolonijama, došlo je do rata za neovisnost od britanske vlasti, te svih trinaest britanskih kolonija u Sjevernoj Americi proglašavaju neovisnost na osnovu prava iz Deklaracije o neovisnosti i donose svoje ustave. One su se 1778. godine udružile u konfederaciju, a 1787. godine

usvojile su Ustav kojim su SAD postale federacija u cilju stvaranja jačeg saveza. Nekadašnje američke kolonije dobile su status saveznih država u okviru SAD, odnosno imale su status federalnih jedinica. Svaka savezna država u SAD ima svoju vladu, ali je po ovlastima ispod savezne vlade. Savezne države imaju svoju samoupravu, ali centralna federativna vlast u Washingtonu odlučuje o svim važnijim državnim pitanjima. Saveznim državama date su pojedine ovlasti iz oblasti vanjske politike tako da mogu zaključivati međunarodne sporazume, po pitanjima koja nisu od veće važnosti, ali uz suglasnost Kongresa. SAD su u prvobitnoj konfederativnoj i konačnoj federativnoj fazi svog razvoja ostale država podjeljenog suvereniteta. Može se zaključiti da su tvorci američkog Ustava, posebno oni iz redova federalista, prilikom uspostavljanja federacije imali u vidu neke ustanove iz vremena Rimskog carstva. Alexander Hamilton i druge federalističke vođe suprostavljali su se potpunom demokratskom sistemu vlasti u federaciji, pozivajući se na argumente antičkih protivnika demokracije, prema kojima bi se takvim sistemom odnosa ugrozio sam opstanak države (Parks, 1986). Federalizam u SAD imao je za cilj stvaranje koherentnije zajednice, koja će od trinaest kolonija stvoriti jednu jaku i stabilnu državu. Takav ustavni sistem, do tada neviđen, uspostavljen je i iz razloga kako bi američka ekonomija mogla da se razvija unutar jedne homogene zajednice (Coffman, 2012). U Americi je konstituisan federalni model države, polazeći od emancipacije kolonija u odnosu na metropolu. SAD u svom sastavu imaju mnoštva raznorodnih nacionalnih, rasnih, etničkih, vjerskih i drugih skupina, tako da je kroz tzv. "*melting pot*" nastajala američka nacija (Ićević, 1983). Bivša SFRJ imala je specifično uređenje, na vanjskom planu imala je sva svojstva federacije, jer je nastupala kao jedan subjekt međunarodnog prava, dok je na unutarnjem planu davanjem širokih ovlasti republikama i autonomnim pokrajinama išla u pravcu konfederalnog uređenja (Avramov, 1987). Danas dvije najmoćnije države svijeta SAD i Rusija imaju federalno uređenje, dok neke od teritorijalno najvećih i najmnogoljudnijih država takođe su federacije: Indija, Meksiko, Nigerija itd. Istovremeno i neke od najmanjih država na svijetu su federacije, kao što su Komori, Sveti Kristofer i Nevis. Bosna i Hercegovina je jedinstvena u tom pogledu što je federalno uređena država koja se sastoji od dva entiteta od kojih jedan entitet takođe ima federalno uređenje, tako da postoji federacija u okviru federacije.

Posebno za Bosnu i Hercegovinu bitno je državno uređenje Belgije koja je federativna država sastavljena od tri federalne jedinice, odnosno regije. U nadležnosti federacije su vojska, monetarna i vanjska politika, a sve ostalo prenosi se na regije. Ona je parlamentarna ustavna i nasljedna monarhija, sa Ustavom koji

je donesen 7. veljače 1831. godine, te sa ustavnim promjenama iz 1970., 1971., 1974. i 1980. godine, da bi se ustavnim zakonodavstvom 1993. godine federalizovala (De Ceuninck, Reynaert, 2011). Belgija se sastoji od tri zajednice, tri regije i četiri govorna područja. Tri zajednice u Belgiji su Flamanci, Valonci i Nijemci, kao što su u Bosni i Hercegovini tri konstitutivna naroda Hrvati, Srbi i Bošnjaci. Flamanska u Valonska regija dominiraju, nešto su kao Federacija Bosne i Hercegovine i Republika Srpska u Bosni i Hercegovini, dok Brisel ima status sličan Brčko Distriktu jer ima zasebnu upravu i dio je obje regije. Postoje četiri govorna područja nizozemsko, francusko, njemačko i dvojezično u Briselu. Tri zajednice flamaska, valonska i njemačka uklapaju se sa regijama i govornim područjima (Dumančić, 2010). Zajednice su nadležne u oblasti kulture, obrazovanja i sl., dok sve ostale nadležnosti pripadaju regijama izuzev nadležnosti koje pripadaju samoj federalnoj vlasti. Regije su kao entiteti u Bosni u Hercegovini, a dijele se na provincije, nešto kao kantoni u Federaciji Bosne i Hercegovine. U Belgiji postoji inicijativa da se formira provincija na teritoriji njemačke zajednice, slično kao inicijativi da se formira treći entitet u Bosni i Hercegovini.⁸ Kralj Belgije ima jako velike ovlasti, a u nekim stvarima su slične ovlastima Visokog predstavnika u Bosni i Hercegovini tako da imenuje u smjenjuje najviše političke funkcionere, te je oslobođen svake odgovornosti kao i Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini. Belgija ima Federalni kabinet koji je sličan Vijeću ministara Bosne i Hercegovine u pogledu etničke zastupljenosti ministara, kao i ovlasti koje ima. Parlament Belgije sastoji se od dva doma kao i Palamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Međutim i u Belgiji je dolazilo do ustavnih kriza, koje su rješavane ustavnim reformama koje još uvijek nisu završene. Belgija ima 17 parlamenata i vlada kao što i u Bosni i Hercegovini postoji ukupno 14 skupština i vlada. Belgija kao Bosna i Hercegovina je federalno uređena država sa troetničkom strukturom, podjelom na sjever i jug, orgomnim državnim i disfunkcionalnim političkim sistemom, što su neke od sličnosti sa Bosnom i Hercegovinom.⁹ Sa druge strane Belgija je visoko razvijena država po uređenju monarhija čiji je glavni grad i sjedište Europske unije, dok je Bosna i Hercegovina siromašna ratom uništena država. Belgija je federalizovana stupnjevitom uz suglasnost predstavnika svih zajednica u toj državi, tako je nastala federacija tri zajednice u kojoj svaka ima svoj jedinstven

8 U raspravi u britanskom Domu lordova bivši Visoki predstavnik u Bosni i Hercegovini lord Ashdown kazao je da je Bosna i Hercegovina disfunkcionalna i da će se raspasti ukoliko se ustavno ne preuredi, predloživši kao najpogodniji model Belgiju
9 Belgija je u periodu od 2007. do 2011. godine prolazila kroz veliku političku krizu zbog etničkih, jezičkih i komunalnih tenzija, tako da je bila 541 dan bez vlade, što je svjetski rekord

kulturni, religijski i jezični identitet.

Postoji ideja stvaranja svjetske federacije, kao i federacije Europe. Uspostavljanje svjetske federacije prema stanju u današnjoj međunarodnoj zajednici je praktično nemoguće prije svega zbog velikih razlika između razvijenih i nerazvijenih država (Baratta, 2004). Kod federacije Europe misli se na povezivanja država na federalnom nivou u okviru starog kontinenta, stvaranja jedne vrste "*Sjedinjenih država Europe*". Ta ideja aktivirala se u 20. stoljeću i dovela je do nastanka same Europske unije. Nakon Drugog svjetskog rata došlo je do ujedinjenja Europskih država u jednu međunarodnu organizaciju, Europsku uniju jer države Europe su bile svjesne da samo zajedničkim naporima mogu savladati brojne teškoće koje je proizveo Drugi svjetski rat. Ukoliko bi države Europske unije išle ka pravcu stvaranja jače zajednice vjerovatno to bi bio model neke europske federacije (Albertini et al., 1995). Najveći zagovaratelj stvaranja europske federacije bio je Altiero Spinelli koji je zagovarao stav da je neophodno sve Europske države povezati u jednu jedinstvenu državu.

7. ZAKLJUČAK

Od toga da li je država konfederacija ili federacija ovisi njen položaj u međunarodnoj zajednici odnosno da li međunarodnopravni subjektivitet imaju države članice ili sama država u kojoj su objedinjene. I konfederacije i federacije su složene države koje mogu da imaju dvije ili više država članica, ali među njima postoje velike razlike. Načelno federacija je savezna država, dok je konfederacija savez samostalnih država. Federacija je oblik državnog uređenja s visokim stupnjem decentralizacije i autonomije federalnih jedinica, pri čemu ipak izvorni suverenitet pripada zajedničkoj državi, odnosno pojedine federalne jedinice nemaju pravo na samoopredjeljenje. Takođe ne postoji jasno definirana granica na kojoj unitarna država, postepenim prenošenjem ovlasti na niže teritorijalne cjeline, postaje federacija. Nasuprot tome, konfederacija je savez država, koje se udružuju u zajednicu, pri čemu svaka zadržava pravo na samoopredjeljenje, često se dodaje "samoopredjeljenje do saomotcjepljenja", tj. da konfederativna jedinica može donijeti odluku o otcjepljenju iz postojeće zajednice potpuno samostalnom odlukom, bez obzira na volju drugih.

U svijetu je sve veći broj federalno uređenih država dok su konfederacije najčešće prelazni oblici koji vode stvaranju federacije ili podjeli na više samostalnih država. Čak postoje pretpostavke da će međunarodna zajednica u budućnosti predstavljati naddržavu ili federaciju država, međutim današnje međunarodno pravo ne daje osnova za to jer bi i ono izgubilo svoja osnovna obilježja i postalo jedinstveno pravo te nove svjetske zajednice.

LITERATURA

1. Albertini, M. et al. (1995). *Federalism and Politics*. Venetone: Instituto di Studi Federalisti Altiero Spinelli.
2. Andrassy, J., Bakotić, B., Seršić, M., Vukas, B. (2010). *Međunarodno pravo 1*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Avramov, S., Kreća, M. (1986). *Međunarodno javno pravo*. Beograd: Naučna knjiga.
4. Avramov, S. (1987). *Kontrola spoljne politike*. Beograd: Naučna knjiga.
5. Baratta, P., J. (2004). *The politics of World Federation, Vol. 1*. Santa Barbara: Westport: Praeger.
6. Bataljević, D. (2010). *Srbija na putu ka Evropskoj uniji. Pravni sistem Srbije i standardi Evropske unije i Saveta Evrope-Knjiga I*. Kragujevac: Pravni fakultet Univerziteta u Kragujevcu.
7. Claster, N., J. (1982). *Medieval Experience*, New York: New York University Press.
8. Coffman, S. (2012). *Words of the Founding Fathers: Selected Quotations of Franklin, Washington, Adams, Jefferson, Madison and Hamilton, with Sources*, New York: McFarland & Company.
9. Crawford, R., J. (2006). *The Creation of States in International Law*. Oxford: Oxford University Press.
10. De Ceuninck, K., Reynaert, H. (2011). *Flanders Heading Towards Its Own State Reform*. Hrvatska i komparativna javna uprava. Zagreb. Vol. 11, No. 4.
11. Degan, Đ., V. (1991). *Konfederalizam. Politička misao: časopis za politikologiju*. Zagreb. Vol. 18, No. 2.
12. Degan, Đ., V. (2011). *Međunarodno pravo*, Zagreb: Školska knjiga.
13. Dimitrijević, V. Račić, O. (2007). *Osnovi međunarodnog javnog prava*. Beograd: Beogradski centar za ljudska prava.
14. Dimitrijević, V. (2011). *Država u svetlu savremene politike*. Beograd: Beogradski centar za ljudska prava.
15. Dumančić, D. (2010). *Konfederalizacija ili dezintegracija Belgije. Političke analize*, Zagreb. Vol.1, No.4.
16. Đinđić, Z. (1988). *Jugoslavija kao nedovršena država*. Novi Sad: Anthropos.
17. Đurković, M. (2002). *U predgovoru za Liberalni nacionalizam*, Tamir, J. Beograd: Filip Višnjić.
18. Franklin, B. (1901). *Život Benadžamina Franklina – autobiografija*. Beograd: Srpska književna zadruga.
19. Ičević, D. (1983). *Nacionalizam - izvori, suština i oblici*. Beograd: Borba.
20. Jovičić, M. (1973). *Savremeni federalizam-uporednopravna studija*. Beograd:Savremena administracija.
21. Jovičić, M. (1996). *Regionalna država, ustavnopravna studija*. Beograd: Vajat.
22. Kuzmananović, R. (2004). *Eseji o ustavnosti i zakonitosti*. Banja Luka: Centar za publikaciju Pravnog fakulteta u Banja Luci.
23. Marković, R. (2003). *Ustavno pravo i političke institucije*. Beograd: Justinijan.
24. Mihajlović, V. (2010). *Regionalna država (demokratija) kao model efikasne i uspješne decentralizacije vlasti*, Zbornik - 6. Naučni skup sa međunarodnim učešćem Sinergija 2010. Bijeljina: Univerzitet Sinergija.
25. Mitrović, M., D. (2008). *Osnovi prava*, Beograd:Univerzitet Sindigunum.
26. Parks, B., H.(1986). *Istorija SAD*, Beograd: Rad.
27. Perišić, P. (2013). *Pravo naroda na vanjsko samooređenje izvan kolonijalnog konteksta i slučaj proglašenje neovisnosti Kosova*. Zbornik pravnog fakulteta u Rijeci. Rijeka. Vol. 34, No. 2.
28. Simić, M., Đorđević, S., Matić, D. (2010). *Uvod u pravo*. Kragujevac: Pravni fakultet u Kragujevcu.
29. Stanković, M. (2008). *Federalizam u Africi: slučaj Etiopije*. Anali Pravnog fakulteta u Beogradu. Beograd. Vol. 56, No. 2.
30. Visković, N. (1995). *Država i pravo*. Zagreb: Birotehnika CDO.